

בין הגטו לירושלים

המחזה „גטו“ של יהושע סובול נחל כישלון מבזה בניר-יורק. אבל הגטו בלי מרכאות זהו כנראה ההצגה המצליחה ביותר מדור לדור בצמרת העסקנים היהודים בכל מקום. לראות את השלט המתאדה בחום הניר-יורקי של הצגת הנפל נפו בתיאטרון בקירבת כרדוווי, זהו חיזיון מעורר. אמנם מתרצי כישלון המחזה של אכיר השינאה והביזוי

שרון בני יורק: „הכל יקום או יפול על

ירושלים. איננו מאמינים בשלום

עם רוצחים

העצמי-יהודי — יהושע סובול — תולים זאת בניר-יורק טי"ס, בכיורת הקטלנית שבה זיכה העיתון את נטו. אבל יכול בהחלט להיות שהיהודים הגאים של ניר-יורק, שנמאסה עליהם ההלקאה העצמית החולנית-פסיכופאטית, הם שהצביעו ברגליהם למען הכישלון הבימתי — בעיר היהודית הגדולה ביותר בעולם. ומכאן מקור העידור.

לחזות במיפגש של „מועדון הנשיאים“ האמריקאי, אותו גוף יהודי שהתמסר בפארק-אבניו, כמי שמייצג כביכול את הקהילה היהודית האדירה ביותר בתפוצות — זהו חיזיון די מרדא. כי כאן אתה חש ברוח הגטו האמיתית. בקרב העסקנים היהודים. לא כולם. חלקם הקולני. אצל המיעוט הזה יזכו סובול וחבריו להצלחה קבועה.

אבל רובם אינם אשמים בכך. הם מבטאים במידה רבה את משבר-רוח הגטו מירושלים. כי יש ירושלים המחפשת אחרי „תרמית“ והסכרה, על כסית של כניעה וויתורים, כנוסח התוכנית המדינית המסוכנת ביותר שהציגה איזה שהיא ממשלה בישראל מאז הקמתה: בחירות למועמדי אשׁף.

יש המציאות החוקה מכל, שבה נלחמים כיום יהודים בירי שלים וברחבי ארץ-ישראל על הפקת הלקחים הקשים ממנה. מוחלט למסורת הגטואית ותוך הפקת הלקחים הקשים ממנה. כשם שיש יהודים רבים בניר-יורק וברחבי ארצות-הברית, ולא רק שם, המוכנים לתמוך במאבק הגורלי הזה. בניגוד מוחלט לקומץ עסקני הגטו, הטסים בכל הודמנות בין ניר-יורק לירושלים.

ביטוי לרוח היהודית הזאת ניתן למצוא גם בהופעתם של אלף מיהודי ניר-יורק בארוחת-הערב החגיגית שנערכה ב-1 בינוי למען ירושלים. איש לא הכריח את היהודים הללו לבוא בשעה 6 בערב לאולם-הסמיכות הענק של הוילסון בשדרה השישית, ולצאת משם סמוך לחצות, מרוקנים מכמה מאות אלפי דולארים. איש לא פקד עליהם להשתתף ולסייע במיטב כספם למען איכלוס מזווד וחיוני של העיר העתיקה בירושלים ביהודים.

אבל אלה, כמו יהודים רבים אחרים בארצות-הברית, חשים ובצדק שישראל מתקרבת לרגע של אמת במאבקה. שהבעייה איננה כבר „הסבר רה“ אלא קיום. ולכן בניגוד לגטואים של סובול, קמים יהודים רבים להשתתף בדרכם במאבק העליון. במיוחד כשהם שומעים לא רק שירושלים, בשנה ה-22 לאחר שחרורה, מחולקת שוב למעשה, אלא שעור קמים צניגי מסורת-הגטו בירושלים ומבטאים לתושביה הערביים וכותה-הצבעה בכחי רות למדינת אשׁף.

כמוכן הוא שונה עתה תגובת יהודי ארצות-הברית מתגובת הקהילה שם בשנות ה-40 הנוראות. כאשר יהודי אירופה הוסי' מדו בגטאות חברו גבאי הסוכנות היהודית בירושלים עם גבאי ניר-יורק להשתיק ולטשטש. נרתעו וחששו מלהפעיל לחץ על נשיא ארצות-הברית פרנקלין רוזוולט ועל הממשלה הבריטית להפציץ את מחנות-ההשמדה.

הציבור היהודי האמריקאי הענק תוזה עתה בי אותה שתיקה והשתקה טראגית בארצות-הברית. לכן יכול היה לא מכבר לצאת האינטלקטואל האמריקאי החשוב נרמן פורדגרין במאמר אזהר

גם כנרגד-בלזן. לא פחות ולא יותר. כלומר, בדומה לאיור השלט, המתארה של הצגתו הכושלת של סובול בניר-יורק. השואל המיוסר הזה לא היה אחר מאשר מנתח רונופוט, שאכיו, יוסל'ה, הותיר לו רכוש גדול שאותו צבר ברומנית עם היותו שואן מיקצועי מאז ימי שחרור ברגד-בלזן. וזהו אותו מנתח, אשר אף רץ במישלחת חמשת היהודים האמריקאים שהשתטחו לרגלי יאסר ערפאת כשטוקהולם בחורף שעבר, כדי לסלול הדרך לדיאלוג ההרסי בין ארצות-הברית לאשׁף. השיב לו שחר-התעשייה-ההומיסחר, אריאל שרון, שהופיע שם באותו בוקר לפני אולם מלא, כדי להעמידם על הסכנות המיריות לישראל שיש המתעלמים מהן: אנחנו מאמינים בשלום עם אויביים. לחצנו את ידי המצרפים. אבל אנחנו לא מאמינים בשלום עם רוצחים. לא לחצנו ולא נלחץ את ידיהם.

מחיאות-הכפיים שנשמעו כאולם הכיחו שיש עדיין, גם במועדון הנשיאים, כאלה, בניגוד למנתח רונופוט, המכרילים בין אויבי לרוצח.

אך היו אחרים באותו בוקר שדיברו כאילו היו תיזמרת מאורגנת היטב — אם מותכם עצמם או מירושלים: הם שיבחו את יוזמת-השלום הישראלית, כלומר, תוכנית-הבחירות לפלסטינים. בראש ובראשונה, אמרו, משום שהיא הקלה על המצוקה של ההסכרה, אחרי 18 חודשים של ההתקפות על ישראל בתיקשות, עקב כישלונה בהתמודדות עם האלימות הפלסטינית.

מה שעלה מהצרות הדוכרים הללו, כי לא היו אלה ממש שאלות, הוא שאותם צניגים יהודים אמריקאים רוצים שקט. שגובר חששם כי במאבק על קיומה של ישראל עלולים בקרוב להתנגש האינטרסים של ארצות-הברית ושל ישראל, ואז יעמדו יהודים אלה למיבחן, שממנו הם כה ראים. אישית, כשהקשבתי ליהודים אלה באותו בוקר ה-2 ביוני,

אד סקי' התכנה מערכת-הבחירות כדי לפתוח את ערבי-ההתרמה לירושלים

חשתי מין זעזוע. כאילו המחזה של סובול, שנכשל אולי בכרדוווי, מצליח כאן בקומת-הגג בפארק אבניו. כאילו יושב אני בוועד הקהילה בגטו ורשה או בוועדת-ההצלה בכרדפוט. בישראל לא העליתי מעולם בדעתי שאהיה עד ליישיבת גטו, נוסח התיאורים שקראנו הלכה למעשה 41 שנה אחרי קום המדינה.

כנראה שגטואיצייה היא לא עניין של גיאוגרפיה. והגטו יכול להיות חבוי בליבם של שרים וחבריי-כנסת בירושלים, ולהתפשט עד ניר-יורק ולכל מקום. כי אין ספק שרוח-הנכאים בירושלים מסכיב לתוכנית, שהוכתבה על-ידי וושינגטון, היא שהרביקה חלק מהעסקנים היהודים במועדון הנשיאים, ולא להיפך.

מול שכינת רוח ההתנגדות הנוכחית בקרב העסקנים היהודיים, ציג בהרחבה האיתגור של אותה בראשית שנות ה-70. הסכרה זה נבטח חשוב — שרן להם. יש תועלת בהקלת המצוקה בעניין זה לישראל ולאומם היהודים החשים בכך בארצות-הברית.

אבל זהו רווח לטווח קצר בלבד — זההיר שרון. לטווח הארוך ביטחונם וקיומם של היהודים בישראל וברחבי העולם — הוא הנושא המכריע. שום הסכרה מוצלחת ריגועית, לא תוכל לבוא במקום צעדים ממשיים, שיבטיחו את ביטחונם וקיומם של ישראל והיהודים.

שרון ריבר אליהם ברורות, כפי שהוא מאמין שיש לדבר אל אנשים בניגועי-קרב מכריעים. ובאותה לשון ישירה ואישית שבה נקט ערב קודם בהילסון, כשדיבר אל כנס תומכי ישוב ירושלים העתיקה: „בקיץ 1987, כשטיילתי באחד הלילות בסימטות הנפלאות של ירושלים העתיקה בחברת רעייתי לילי, בעיקבות מעשיר-רצח ופציעת יהודים שביצעו שם החלטנו כיהודים, כישראלים, לעשות צעד אישי בעניין זה, להתגורר בכל הודמנות בדירה משלנו בעיר העתיקה...“

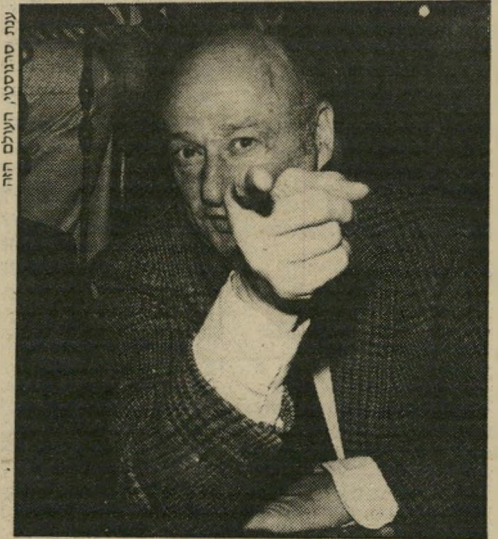
היה זאת ראשה-ממשלה ושרה-הביטחון הראשון דויד כך גוריון שכבר קבע, „המשיך שרון, „שבעבור ירושלים יש לעשות הכל. לכן היתה לי הזכות להשתתף ב-1948 בקרב עקוב הדמים לשכירת המצור על ירושלים, בלטרון, שם נפצעתי בעצמי עם אחרים מלוחמי מחלקתי, אשר 15 מהם נהרגו באותו קרב...“

סיים אריאל שרון: „גם היום הכל יפול או יקום על ירשלים!“

רה ב„קומאנטרי“ על החורבן הצפוי לישראל כי תוצאה מהפקרתה בידי האינטלקטואלים והשי מאל היהודים בישראל ובארצות-הברית, באם לא ישנו את דרכם.

לכן יכול היה ראש העיר אד סקי', המנהל עתה מאבק חורמה להיבחרו מחדש, להתפנות ולפתוח בהילסון את ערב-ההתייטות למען איכלוס ירושלים העתיקה, שכתיותו ניצבים אנשי „עטרת כהנים“ יוצאי ישיבות-ההסדר.

לכן היו שם התובע הכל-יכול של ניר-יורק, רוברט („רוב“) מורגנטאו, מלקולם הנליין עם קשריו המסועפים לממשלה, אנדריו סטיון, מבי כירי עיריית ניר-יורק, סם דומב, המגיים את היהודים

ראש-עירייה אד סקי' יש מי שיוכירו ליהודים — שהם יהודים

דיים ברחבי ארצות-הברית, מרכוס כין, שטרך לבוא ממכסיקו, סטנלי שטרך, המסייע בכל רדך, ויהודים חשובים רבים אחרים, הערים לצורך הרחוף לשבור את המצור החדש על ירושלים — מצור 1989.

את ההבדל, את הפער בין המצב בשנות ה-40 להיום בקהיר לה היהודית האמריקאית, בין הגטו או וכשיו בנוסח יהושע סובול ופרנסיו — לבין רוחם האמיתית של רוב היהודים, הטיב לבטא ככשרונו הגאומי המיוחד ראש עיריית ניר-יורק, אד סקי'.

„אם היהודים שוכחים שהם יהודים,“ אמר סקי', „אם חבושי-כיספה במרכז הבימה, המועטרת בצילומי העיר העתיקה,“ אחרים יסבירו להם מיד מי הם.“ והוסיף: „יש האומרים לי שמוטב לא לדבר על הנושאים המכ-איכים לנו. מוטב שנשב בשקט. שנשתוק...“ את תוצאות השתיקה כבר הכרנו. מעולם לא הסכמתי לכך ולא אסכים... כי זוהי המנטאליות של השטטעאטל...“ רוצה לאמר של הגטו. „אל תשכחו שישראל נולדה, לא משום שהעולם רצה בכך אלא בגלל האמונה, שיש לעם היהודי עם ארצו ובעיקר עם ביתו — ירושלים.“

במועדון-הנשיאים של יהודי אמריקה חשים ברוח הגטו האמיתית

מול הרוח היהודית — לאומית הזאת באותו ערב האפנינג ירושלים בהילסון ניר-יורק, בלטה רוח-הנכאים משאלותיהם — הצהרותיהם של כמה מחברי מועדון הנשיאים היהודי אמריקאי למחרת בבוקר. אחד מעסקני מפלגת-העבודה אמר שהוא, כבן לניצוליי שואה, רואה בתג-היהודי הביטחוני, שהחליטו להנהיג לעוכ-דים הערביים באריאל, מן טלאי צהוב, נוסח זה שנשאו יהודים